

REGISSEUR JOUMAN FATTAL OVER KRUIMELS

“Een stuk dat mij uitdaagt op onderzoek uit te gaan naar surrealisme in het theater. Iets wat ik altijd al heb willen doen...”

Zitten er vrouwen in? Kan ik raken met een maatschappelijk thema? Zou ik het zelf willen spelen? Kan ze die vragen met een ‘ja’ beantwoorden, dan is het een *go* voor actrice en regisseur Jouman Fattal. *Kruimels*, haar nieuwe productie voor Toneelgroep Maastricht, is dan ook wederom zo’n stuk waarmee ze, met een thema als Alzheimer en pijnlijke verborgen verledens die boven drijven, raakt en van alles losmaakt. In je hoofd, en volgens haar zelf nog net iets meer in je buik deze keer. *Kruimels* is van 11 t/m 15 oktober te zien in Theater de Bordenhal in Maastricht. Daarna tot en met november in verschillende theaters in Nederland.

Het is nagenoeg precies een jaar na de toneelproductie *Schuld* waarmee ze vorig jaar haar debuut maakte als regisseur, dat ze weer voor even haar intrek neemt in de Bordenhal in Maastricht en op de stoel van regisseur kruipt. “Een jaar verder in allerlei opzichten,” zo vertelt Jouman zelf enthousiast wanneer ze aanschuift aan de grote tafel na een dag repeteren. “Een jaar waarin ik mijn eerste ervaringen als regisseur heb laten bezinken en zelf ook weer gespeeld heb. De inzichten die *Schuld* mij heeft geboden, zijn geland en mijn hang naar *meer van dit* is alleen maar groter geworden.” Ze is helemaal klaar dus voor een nieuwe productie. Jouman: “Een heel ander project. Niet alleen voor wat betreft omvang van groep en productie, maar ook qua thematiek, voorbereiding en onderzoek vooraf.”

Surrealisme in het theater

Met een cast van, in dit geval ‘maar’ twee actrices en een thema dat politiek minder gevoelig is, mag het dan inderdaad anders zijn. Echter, de poëtische, intieme en indringende wijze waarop ze een maatschappelijk thema als Alzheimer op het toneel brengt, komt weer binnen. *Kruimels* is een vertaling van Amerikaanse ‘Breadcrumbs’ van Jennifer Haley. Het stuk gaat over een teruggetrokken fictieschrijver die aan Alzheimer lijdt. Om haar autobiografie te voltooien is ze afhankelijk van haar jonge, impulsieve hulp. Samen duiken ze in het verleden. Tijdens de dromerige tocht langs de rafelranden van het geheugen van de fictieschrijver ontdekken ze een tragedie die beide vrouwen met elkaar verbindt.

Was het ook daadwerkelijk het thema waarop Jouman viel of toch meer de tekst en schrijfster van het origineel? “Ik zocht vooral een stuk met vrouwen in de hoofdrol. Vrouwen die aan elkaar gewaagd zijn met rollen die ik zelf zou willen spelen. Dat is voor mij altijd een graadmeter. Wat me misschien nog wel het meest aansprak, is dat het stuk mij uitdaagt om op onderzoek uit te gaan naar surrealisme in het theater. Iets wat ik altijd al heb willen doen. Ik heb een fascinatie voor droomwerelden en ben gek op surrealisme. Ik kom het nog niet veel tegen in het theater en in mijn eigen stukken al helemaal niet. Met dit stuk wil ik dit nu wel gaan doen.”

Andere taal

“Voor Nederlandse begrippen lijkt dit stuk in eerste instantie vrij recht toe recht aan. Het is toegankelijk en heel concreet wat er gebeurt,” vervolgt ze. “Maar juist dat biedt mij alle ruimte om tussen de scenes door, in beeldtaal, te gaan zoeken naar hoe ik die droomwereld naar het publiek kan brengen. Hoe breng ik dat gevoel over dat je je in verschillende realiteiten begeeft. Hoe kan ik, naast gesproken taal, een andere taal vinden om dat gevoel van surrealisme over te brengen. Dat doe ik overigens niet alleen en helemaal zelf. Het komt ook terug in de muziek van Elisabeth De Loore en het decor en de kostuums ontworpen door Sarah Nixon.”

Contrast en chemie

Ook actrices Sylvia Poorta en Alidtcha Binazon leveren hier met hun spel een bijzondere bijdrage aan volgens Jouman. “Ze zijn enorm aan elkaar gewaagd. Ze vormen een contrast in leeftijd, achtergrond, kleur en ervaring, maar de chemie tussen beide is te gek. Het stuk gaat namelijk ook over een moeder-dochterrelatie. Dat betekent dat ze transformeren in leeftijd. Alidtcha speelt de hulp, maar ook de moeder en transformeert van twintiger naar iemand met veel meer status en gewichtigheid. Sylvia verandert van een vrouw van zestig naar een kind van acht. Zonder veel middelen, puur door hun spel, nemen ze je mee in die transformatie. Dat vind ik magisch!”

Spiektakels en sprookkastelen

Twijfel over wie de tekst en vertaling zou doen, was er geen seconde. Schrijver Timen Jan Veenstra en Jouman lieten in eerdere producties samen al zien aan elkaar gewaagd te zijn. “Ik heb hem alle vrijheid gegeven en die heeft hij genomen. Hij heeft het Amerikaanse er helemaal uitgehaald en is tegelijkertijd dienstbaar gebleven aan de originele schrijfster. Timen is poëtisch heel sterk en dat heeft de tekst nog krachtiger gemaakt. Met een verhaal over een schrijfster, gaat het ook over taal en schrijven. Daar heeft hij een eigen draai aan gegeven. Met humor en eigen woorden als *spiektakels* en *sprookkastelen*.”

Je eigen maakbaarheid

In tegenstelling tot *Schuld*, waarbij het publiek werd uitgedaagd door de voortdurende wisseling in rolverdeling, is dit stuk minder ingewikkeld volgens Jouman. “Voor mij gaat dit stuk vooral over je eigen maakbaarheid; welk verhaal kies jij om over jezelf te vertellen? En dan: in hoeverre heb je überhaupt controle over het label dat de buitenwereld op jou plakt en het verhaal dat anderen over jou vertellen als je er niet meer bent? De oude schrijfster probeert krampachtig de controle over alles te houden en dat lukt niet meer. Daarmee gaat het stuk ook over loslaten en hulp accepteren. Over het afbrokkelen van de geest, over eenzaamheid en associaties wanneer in je brein voortdurend heen en weer wordt gesprongen tussen heden en verleden. Was het met *Schuld* heel erg opletten en met je hoofd erbij blijven, *Kruimels* gaat iets meer in je buik zitten. Grillig, want dat past bij mij, met een traan en zeker ook een lach.”